

כהנים אלו אוכלים בתרומה וכיון דאכלי בתרומה אתי לאסוקינהו, דהלא לשיטתו מעלין מתרומה ליוחסין, ומה הועיל נחמיה בתקנתו?

אלא לאו, כדתרצינא לעיל, דשאני הכא משום דריע חזקיהו כיון שניכר שיש בהם צד פסול (127) לא חיישינן שיעלום ליוחסין.

ומקשינן: אי סבירא לן דאף על גב דבעלמא חיישינן שמא יעלו מנשיאות כפיים ומתרומה ליוחסין, הכא לא חיישינן, משום דריע חזקיהו, אלא מאי "גדולה חזקה" דאמר כה-א רבי יוסי? והלא אין שום סיבה לבטל את חזקתם, כיון שאין חשש שיעלום ליוחסין (128).

ומתרצינן: לכך בעינן לחידושא דרבי יוסי שגדולה חזקה, משום דמעיקרא אכול רק בתרומה דרבנן, שהרי בגולה היו, ובחוצה לארץ לא נוהגת תרומה אלא מדרבנן, אבל

ליוחסין, משום דאי סלקא דעתך, דמעלין מנשיאות כפיים ליוחסין, והלא הני הכהנים בני ברזילי כיון דפרסי ידיהו, שהרי השאירם נחמיה בחזקתם, ובגולה היו נושאים כפיהם, אתי לאסוקינהו ליוחסין, ומה הואיל נחמיה בתקנתו שאסרם בקדשי המקדש, והלא הרואה אותם נושאים כפיהם יעיד עליהם שכהנים הם?! אלא ודאי שלא חיישינן שיעלו מנשיאות כפיים ליוחסין.

ודחינן: לעולם חיישינן שיעלו מנשיאות כפיים ליוחסין, אלא דגבי הכהנים בני ברזילי לא חיישינן משום דשאני הכא, דריע חזקיהו, — הורעה חזקתם, כיון שהכל רואים ששאר כהנים אוכלים מקדשי המקדש ואלו אינם אוכלים, ולכן לא חיישינן שיעלום מנשיאות כפיים ליוחסין.

ומוכחינן כתירוץ זה — דאי לא תימא הכי, דשאני הכא דריע חזקיהו, יקשה לך אף למאן דאמר מעלין מתרומה ליוחסין, והלא

לישראלים, ולכן אינו עובר משום "כה תברכו", אך היכא שאין כהן אחר אלא הוא, ומטעה את החזן שכהן הוא, נמצא שקראו לו לעלות ועובר משום "כה תברכו".

127. רש"י פירש — דריע חזקיהו משום שהכל רואים ששאר כהנים אוכלים בתרומה ואלו אינם אוכלים.

אך התוספות פרשו דריע חזקיהו משום שמפורסם שנתייחסו אחרי בני ברזילי הגלעדי, וידוע לכל שבקשו את כתב ייחוסם ולא מצאו, ולכן ליכא למיחש למידי.

128. אך אי סבירא לן דבעלמא נמי אין מעלין מתרומה ונשיאות כפיים ליוחסין, לא קשיא

משום ברכה לבטלה...".

ותמהו עליו האחרונים — והא איכא לאו הבא מכלל עשה ד"כה תברכו", כמו שכתב רש"י?

ויש שתירצו — (דרכי משה, או"ח סי' קכח). ועוד, דאיסור זה אינו אלא כשנושא את כפיו לבדו, אבל כשנושא כפיו ביחד עם כהנים אחרים אינו עובר.

והחתם סופר (בסוגיין דף כא' טור ד' ד"ה ואמנם) באר חילוק זה — משום דקיימא לן דהחיוב לכהן לעלות הוא רק אם קראו לו לעלות, אך בלאו הכי אינו מחוייב, והאיסור לזר הינו רק היכא שאצל הכהן הוא חיוב, ולכן כאשר ישנם כהנים נוספים, והחזן אומר — "כהנים", ודאי שכוונתו לקרא רק לכהנים ולא

השתא, כשעלו לארץ, **אכול בתרומה דאורייתא**, ולכך הועילה חזקתם.

ומביאה הגמרא אפשרות נוספת לתרץ הא דאקשינן למאן דאמר "מעלין מתרומה ליוחסין", מה הועיל נחמיה בתקנתו, והלא אם יאכלו בתרומה יבואו להעלותם ליוחסין?

ואי בעית אימא: לעולם **השתא נמי**, כשעלו לארץ, רק בתרומה דרבנן — כגון תרומת פירות האילן ותרומת ירק, שהם מדרבנן אף בארץ — **אכול**, אבל בתרומה דאורייתא — היינו תרומת דגן תירוש ויצהר — **לא אכול**.

ולהכי לא קשיא למאן דאמר מעלין מתרומה ליוחסין, משום דכי **מסקינן מתרומה ליוחסין**, דווקא בתרומה דאורייתא, אבל בתרומה דרבנן **לא מסקינן**, והכא לא התירם נחמיה אלא בתרומה דרבנן, ולכך לא חיישינן שמא מתוך כך יבואו להעלותם ליוחסין⁽¹²⁹⁾.

ומקשינן דאי התירם רק בתרומה דרבנן — **אלא מאי גדולה חזקה דאמר רבי יוסי?** והלא כעת אין שום סיבה לבטל את חזקתן, שהרי אין חשש שיעלום מתרומה דרבנן ליוחסין.

ומשנינן: לכך השמיענו רבי יוסי ש"גדולה חזקה" לומר — **דאע"ג דאיכא למיגזר**

ולאוסרם אף בתרומה דרבנן — **משום חשש שמא יבואו להאכילם גם תרומה דאורייתא**, מכל מקום **לא גזרינן**, משום שגדולה חזקה.

ומקשינן: וכי רק בתרומה דרבנן אכול ובתרומה דאורייתא **לא אכול?**

והא כתיב, בעזרא שם — **"אשר לא יאכלו מקדש הקדשים"**, ומדייקינן — דווקא מקדש הקדשים — היינו קדשי המקדש — הוא דלא אכול, הא בתרומה דאורייתא אכול! ודלא כדאמרינן לעיל דרק בדרבנן אכול?

ומתריצינן: דהכי קאמר להם נחמיה: **לא תאכלו במידי דאיכרי קדש**, דהיינו תרומה, דכתיב בה לשון קודש — **"וכל זר לא יאכל קדש"**, ולא במידי דאיכרי קדשים דהיינו חזה ושוק של שלמים שנאכלים לנשי הכהנים ולעבדיהם, דכתיב בהם לשון קדשים — **"ובת כהן כי תחיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל"**, ואמר מר: שפסוק זה עוסק במורם מן הקדשים דהיינו חזה ושוק, שבהם הדין, שבת כהן שנישאת לאיש זר, ונתאלמנה, וזרע אין לה — חוזרת לבית אביה לעניין אכילת תרומה, אבל במורם מן הקדשים **לא תאכל**.

ובזה אמר להם נחמיה שלא יאכלו, ורק בתרומה דרבנן יאכלו, וכדשנינן לעיל.

ובעניין זה אומרת הגמרא:

129. התוספות לא גרסו את ה"איבעית אימא" האמור, משום שלפי האיבעית אימא אין ראייה לתירוץ דרב נחמן דלעיל — "שאני הכא דריע חזקיהו", ואין דרך הש"ס לחזור בו מראיות שהביא בלא לומר שום לשון דחיה, כגון "לאו מילתא הוא דאמרי".

"מאי גדולה חזקה", משום דאפשר לומר שדווקא לעניין יחסין דחמירא לא חיישינן שמא יטעו ויעלו מתרומה ליוחסין, אבל לקדשי קדשים דלא חמירא כולי האי, ניחוש שמא יטעו ויעלו, ולהא קמ"ל רבי יוסי גדולה חזקה, ולא חיישינן להכי. — תוספות.

תא ושמע מה ששנינו בברייתא: איזו היא חזקה המספקת להעלות לכהונה?

מי שהוחזק לנשיאות כפים בבבל, הרואהו מעיד עליו בכל מקום שהוא כהן, ומקבלים הימנו, כיון שיש בבבל ישיבה ובית דין קבוע, ובודקים אחר נושאי כפיים, ודאי בדקו ומצאו שכהן הוא.

וכן מי שהוחזק על אכילת חלה בסוריא, מעידים עליו בכל מקום שכהן הוא. וסבר האי תנא שכיבוש יחיד שכבש דוד המלך את ארם צובא שמיה כיבוש, ולא חיישינן שמי שאינו כהן יאכל בה חלה, אבל בבבל אין אכילת חלה ראייה, שכיון שאין חיובה שם אלא מדרבנן, לא מדקדקים בה כולי האי (130).

וכן מי שהוחזק כמשתתף בחילוק מתנות כהונה, כהזרוע והלחיים בכרכין, אע"פ שאין המתנות אסורות לזרים, מכל מקום אי לאו דכהן הוא לא הוי חציף כולי האי

להתחזות ככהן במקום שרבים בו העוברים ושבים ושכיח שיכירוהו, ולכך מעידים עליו שכהן הוא.

ומוכיחין: קתני מיהת בברייתא שנשיאות כפים הוי ראייה להעלות לכהונה, מאי לאו דמעלין מנשיאות כפיים ליוחסין?

ודחינן: לא! ברייתא איירי לענין תרומה, שהרואה אדם הנושא את כפיו בבבל מעיד עליו להאכילו בתרומה (131), אבל לא ליוחסין.

ומקשינן: והא נשיאות כפיים דאמרינן דמעלין דומיא דמעלין אכילת חלה קתני, ומנה דין מעלין שנאמר לגבי אכילת חלה — מהני להעלותו ליוחסין, דאי לאכילת תרומה, פשיטא הוא, שהרי חלה גופא תרומה היא, וכבר הוחזק לאכול בה. אף דין מעלין שנאמר לגבי נשיאות כפים, מהני להעלותו ליוחסין?

מעלין מנשיאות כפיים ליוחסין, סבירא ליה נמי דאין מעלין מתרומה ליוחסין, שאם לא כן, כיון שמעלין מנשיאות כפיים לתרומה, יבואו אח"כ להעלות נמי ליוחסין.

וא"כ כעת חזרה בה הגמרא ממאי דקא סלקא דעתה מעיקרא לעיל כד' ע"ב, דאפשר לומר אף למאן דאמר מעלין מתרומה ליוחסין, דאין מעלין מנשיאות כפיים ליוחסין. — מהרש"א.

אך יעויין ברמב"ן, שהביא סברא לומר דמאן דסבירא ליה אין מעלין מנשיאות כפיים ליוחסין יכול נמי לסבור דמעלין מתרומה ליוחסין, ואף שכעת איכא למיחש שמא יעלו מנשיאות כפיים לתרומה, ומתרומה ליוחסין, כולי האי לא חיישינן.

130. ואף על פי שמסקנת הסוגיא שאף בסוריה אין חייבים בחלה בזמן הזה אלא מדרבנן, מכל מקום דוקא בסוריה הוי אכילת תרומה ראייה, מכיון שיש לה שם עיקר מן התורה, אע"ג שכיום אכילתה דרבנן דייקי בה, ולא אכלי בתרומה אלא כהנים.

משא"כ בבבל שמאז ומעולם חיוב החלה הוי דרבנן — לא דייקי בה כל כך, ולכך אין אכילתה ראייה. — תוספות, ועיין שיטה מקובצת.

131. מבואר בגמרא, שמעלין מנשיאות כפיים לתרומה אפילו למאן דאמר תרומה בזמן הזה דאורייתא.

ולפי זה צריך לומר, דמאן דסבירא ליה דאין

ומותבינן: לא! לעולם אימא לך שאף דין "מעלין" שנאמר לגבי אכילת חלה גופה, מהני רק להעלותו לתרומה.

ומה שהקשינו, דאי מהני רק לתרומה, פשיטא הוא, שהרי כבר הוחזק לאכול חלה שדינה כתרומה?

נפרש — דקסבר האי תנא דברייתא שחלה בזמן הזה דרבנן, ותרומה דאורייתא. וחידשה הברייתא דמסקינן מחזקת אכילת חלה דרבנן, לאכילת תרומה דאורייתא.

ויבואר בהמשך הסוגיא, דמה שיש להקשות לדין זה דתרומה חיובה בזמן הזה מדאורייתא וחלה מדרבנן, מדברי רבנן שיובאו להלן, שאמרו להיפך — דחלה חיובה מדאורייתא, ותרומה — מדרבנן, יתורץ — כדאפיך להו רב הונא בריה דרב יהושע דדברי רבנן, דאף הם סברו הכי.

ומרחיבה הגמרא:

תא ושמע, מה ששינו בברייתא: איזו היא חזקה המספקת להעלות ממנה לכהונה?

מי שהוחזק לנשיאות כפים בארץ ישראל, מעלין אותו לכהונה, כיון שיש בארץ בתי דינים קבועים שבודקים את יחוסיהם של הכהנים, וכן מי שהוחזק להשתתף בחילוק גרנות של תרומה בארץ ישראל. וקא סלקא דעתין כעת, שטעם הדבר משום שתרומה דאורייתא וכיון שיש בה עוון מיתה נזהרים בה האנשים, ואמרינן דאילולי שהיה כהן לא היה אוכל בתרומה.

ואין הדין כן בסוריא, ובכל מקום ששלוחי ראש חודש מניעין להודיע על קידוש

החודש, דהיינו מהלך חמשה עשר יום מחוץ לארץ.

ושם הדין — שרק נשיאות כפים הוי ראייה לכהונה, משום שיש שם בתי דינים קבועים, אבל לא חילוק גרנות, כיון שתרומה דידהו דרבנן, ואף בסוריא סבר האי תנא שכיבוש יחיד שכבש דוד את ארם צובא לא הוי כיבוש, ואינה חייבת בתרומה אלא מדרבנן.

ובכל לענין זה כסוריא.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף אלכסנדריא של מצרים, בראשונה [דהיינו בעבר] היה דינה כן, להעלות מנשיאות כפיים ליוחסין, מפני שבית דין היו קבועין שם. אך כעת, שאין ביד קבועים שם לא הוי נשיאות כפיים ראייה.

וקא משמע לן רבי שמעון — שאף אם נמצא כיום מקום שביד קבועים בו — תהיה נשיאות כפיים באותו מקום ראייה לכהונה. ריטב"א.

ומדקדקת הגמרא: קתני מיהת בברייתא — שנשיאות כפים הוי חזקה לכהונה. מאי לאו, כוונת הברייתא לחדש שחזקה זו מועילה אף ליוחסין? ומכאן ראייה למאן דאמר מעלין מנשיאות כפיים ליוחסין.

ודחינן: לא! כוונת הברייתא לחדש שחזקת נשיאות כפיים מועילה להעלותו לענין אכילת חלה.

ומקשינן: דהא הברייתא שחידשה את חזקת נשיאות כפיים דומיא דחזקת חילוק גרנות קתני. ומה חזקת חילוק גרנות מועילה אף להעלותו ליוחסין, אף חזקת נשיאות כפים

מועילה להעלותו ליוחסין, ודלא כדשנינן לעיל דאיירי רק לעניין אכילת חלה?

ומתריצין: לא! לעולם גם חזקת חילוק גרנות גרפה לא מועילה אלא לעניין אכילת חלה.

ודקשיא לך — פשיטא, והלא אם הוחזק לחלוק תרומה בגורן, ודאי שהחזק לאכול חלה, שהרי גם חלה תרומה היא?

תשובתך — דקסבר האי תנא דבריייתא, דתרומה בזמן הזה חיובה מדרבנן, וחלה חיובה מדאורייתא, ודבר זה השמיענו התנא — דמסקינן מחזקת אכילת תרומה דרבנן, לחלה דאורייתא.

ודין זה התבאר כדאשכחניהו [כשפגש] רב הונא בריה דרב יהושע לרבנן.

וכך היה המעשה: דאמר רב הונא בריה דרב יהושע: אשכחתינהו [פגשתי] לרבנן, בבי רב [בבית המדרש], דיתבי וקאמרי: אפילו למאן דאמר שחיוב תרומה בזמן הזה אינו אלא מדרבנן, מכל מקום חיוב חלה הוא מדאורייתא!

וטעמם — שהרי במשך שבע השנים שכיבשו ישראל את הארץ, ושבע השנים שהילקו, נתחייבו בחלה, משום שבחלה נאמר "בבואכם אל הארץ" — שינה הכתוב את לשונו מכל ביאות אחרות, שבכולם נאמר "כי תבואו" או "כי יביאך", וכאן נאמר "בבואכם", ודרשו חכמים: כיון שנכנסו לארץ מיד נתחייבו בחלה. ולא נתחייבו בתרומה, משום שבתרומה נאמר — "דגנך", ודרשו חכמים: דגנך המיוחד

לך, ועד שלא גמרו לרשת את הארץ לא חשיב דגן המיוחד להם (132).

וסברו רבנן, שאף בזמן הזה חייבים בחלה מדאורייתא, משום שחלה תלויה במגורים בארץ, אפילו שעדיין לא כבשוה, אך בתרומה אין חייבים אלא מדרבנן, כיון דלא חשיב "דגנך" המיוחד לך, אלא בשעה שכבשו את הארץ.

ואמר רב הונא בריה דרב יהושע דאמינא להו [לרבנן]: אנא סבירא לי, דאדרבה! אפילו למ"ד תרומה בזמן הזה דאורייתא, מכל מקום, חיוב חלה הוא מדרבנן!

והטעם — משום דתניא בבריייתא: לבאר מה שנאמר בתורה — "בבואכם אל הארץ".

והוינן בה: מה השמיענו הפסוק באומרו — "בבואכם"?

אי לומר שדי בבואכם ביאה כל שהיא לארץ כדי להתחייב בחלה.

זה אינו! וכי יכול להיות שכבר משנכנסו לה [לארץ] רק שנים ושלושה מרגלים, כבר יתחייבו בחלה?!

אלא ודאי תלמוד לומר "בבואכם" לומר שרק בביאת כולכם אמרתי שתתחייבו בחלה, ולא בביאת מקצתכם! עד כאן הבריייתא.

ומכאן הוכיח רב הונא בריה דרב יהושע שבזמן הזה חיוב חלה הוא מדרבנן, כיון שכי אסקינהו [העלה] עזרא את העולים עמו מן

132. טעם נוסף כתב רש"י — מפני שחיוב מעשר אינו אלא בזמן שמונים לשמיטה, דכתיב